

Türkmen halk yrymlary -4: Edep-ekram bilen baglanyşykly yrymlar

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Türkmen halk yrymlary -4: Edep-ekram bilen baglanyşykly
yrymlar EDEP-EKRAM BILEN BAGLANYŞYKLY YRYMLAR

Öňünden garry adam gidip barýan bolsa, geçip gitmeli däl. «Men gyssanmaç, geçip gidäýeýin» diýip soramaly.

* * *

Ýaňy ýetişip gelýän gyz tikiň – çatyn etse, ilki eden işini-tahýany we ş. m. suwa atmaly, ýetim-ýesire, garry, ýaşuly adamlara bermelimiş. Şonda şol maşgalanyň edýän işi rowaç bolarmyş. Hemme zada göz-gulak etdigi, iş etmäge janly, jansyz zatlardan rugsat aldygy bolarmyş.

* * *

Her neneň görüp adam bolsa-da ota, bag-bakja, haýwan-ynsana – kast etmeli dälmiş.

* * *

Azap siňen zat ýaramaz-da bolsa, oňa aýawly çemeleşmek, hormatlamak ynsanyň bor-judyr. Şeýle etmedik adam gowulyga garaşmaly däldir.

* * *

Näsagy soramaga baran wagtyň, näsagyň ýanynda bolan müddetiňi Allatagala ömrüňe hasaplamazmyş.

* * *

Näsag haýsy milletden bolsa-da, mille-tine garamazdan, soramaklyk zerur hasapla-nylýar. Soranyňda ýaranjanlyk ýa-da hantama-çylyk ýokundylary bolmaly däldir.

* * *

Ynsan haýsy kesel bilen kesellese-de, sorap durmaly. Dişi agyrsa-da, soramaklyk gowy görülyär.

* * *

Hassany soramaga baranyňda bezenip-beslenip barmaklyk gowy görülmeýär. Köne, ýamaly eşikler hem geýip barmaly däl, adaty geýimler geýlip barylsa gowy görülyär.

* * *

Nahar başynda ýaramaz, ýakymsyz zatlar barada gürrüň etmeli dälmiş. Allatagalanyň hoşuna gelmezmiş.

* * *

Agzyňda çeynäp oturan lukmaňy iýip gutarmazdan, ýene agzyňa salmaklyk gowy görülmeýär. Şeýtanyň alyna gitdigiňmiş.

* * *

Nahar iýmeklikde nobat ulularyňkydyr. Suw içmeklikde nobat kiçiniňkidir.

* * *

Tagam-hezzet üçin Biribara alkys aýt-maly, berenine şükür etmeli.

* * *

Irdenki naharyňy özüň iý, günortanky naharyň ýaryny dos-tuňa ber, agşam naharyň baryny duşmanyňa ber.

* * *

Nahar-tagama başlamazdan öň elini ýuwmalydyr, ýogsam perişdeler halamazmyş.

* * *

Tagam getirilmezden ozal saçak başyna geçilýändir. Şeýle etmeseň Allatagalanyň hoşuna gelmersiň.

* * *

Tagamy kiçijik bölejiklere bölüp agzyňa salmalymyş, ýogsam perişdeleri gorku-zarsyň.

* * *

Çagyrylmazdan öň saçak başyna geçmeli dälmiş, şeytanyň şägirdi bolarsyň.

* * *

Saçagyň başynda sag eliň bilen iýip-içmelidir, ýogsam perişdeleriň gaharyny getirersiň.

* * *

Saçak öý eýeleriniň başlamagy bilen açy-l-ýandyr. Şeýle edil-mese öýüň bereketi gaçarmyş.

* * *

Suwy zarp bilen däl-de, bölüp-bölüp içmeli .

* * *

Myhmanlardan öň saçagyň başyndan turmaly dälmiş, şeytany begendirersiň.

* * *

Derläp durkaň ajöze, şonuň ýaly-da çor-ba, turşy zatlar hem miwe iýeniňizden soň suw içmeli dälmiş. Suwuňa şeytan buşu-gar-myş.

* * *

Üçünji bir adam barka iki bolup pyşyrdaşyp otursaň, perişdeleri gorku-zar-myşyň.

* * *

Bir ýere myhmançylyga barlanda özüňe aýratyn gowy ýer saýlap otursaň, şeytanyň şägirdi bolarsyň.

* * *

Keseki iki adamynyň özara gürrüňine üşerilip, gulak salsaň, araňa şeytan dü-şer-miş.

* * *

Gürrüňdeşiňi diňlemän, sözüni orta bi-linden kesseň, perişdeleri gaçyrarsyň.

* * *

Kişiniň kemçiligini ýaňsa alyp, üstün-den gülseň, özüň hem kemisli bolarsyň.

* * *

Köpbilmişsiräp, özüňi görkezjek bolup köp gepläp otursaň, perişdeler günäňi köp ýazarmyşlar.

* * *

Ýanyňdakylara ulumsylyk bilen garasaň, Allatagala hala-mazmyş.

* * *

Özüňi öwmeklerinden lezzet almaklyk Allatagalany sylama-dygyň bolarmyş.

* * *

Köpçüligiň içinde gaty-gaty gürle-mek- bilen perişdäni öz ýanyňdan gaçy-rar-syň.

* * *

Metjide gireniňde sag aýagyň bilen gir-mek, çykanyňda çep aýagyň bilen çykmak Allatagala hormat-sylyg etdigiňdir.

* * *

Metjide arassa eşikler bilen barmaly. Sarymsak, sogan ýaly ýiti ysly iýmitleri iýip metjide, köpçülik ýerlerine barsaň, din-diýanaty äsgermedigiň bolarmyş.

* * *

Metjitde bihuda, boş gürrüňler etseň Allatagalanyň gaharyny getirersiň.

* * *

Metjitde çasly gülmeklik, gaty-gaty gür-rüň-leşmeklik Allatagala hormat goýma-dy-gyňdyr.

* * *

Nahar iýlip bolnandan soň töwir gal-dyrmasaň, töwir zýyňa düşermiş we öýüň bereketi gaçarmyş.

* * *

Her gün irden öýden çykanyňda sag aýagyň bilen ätläp çyk-maly, şonda işiň şowly bolarmyş. «Aýy-güni döreden, ýeri-gögi ýaradan eziz Taňrym, işlerim şowly bolsun!» diýip, ýagşy arzuw-niýetler bilen öýden çykmalymyş.

* * *

Derýanyň köprüsinden geçeniňde ýagşy dilegler etmeli. Derýalar Hydyr gören-dir-ler, şonuň üçin hem dilegleriň kabul bolar-myş.

* * *

Bir adama ýeňsäni öwrüp oturmaly däl. Araña şeytan dü-şermiş.

* * *

Oturan adamynyň öňünden geçmeli däl. Perişde gorkar-myş.

* * *

Ýatan adamynyň üstüne gerinmek, oturan adamynyň üs-tüne abanmak günädir.

* * *

Ýuwulandan soň eliňi silkseň, eliňe şeytan buşugarmyş.

* * *

Pyçagy birine uzadanyňda sap tarapy bilen uzatmalymyş. Perişdeler gorkar-myş.

* * *

Birine tagam uzadanyňda sag eliň bilen bermeli, alan adam hem şony sag eli bilen almaly. Umuman, ähli ýagşy zatlar sag el bilen edilmeli.

* * *

Dik duran ýeriňde dyrnagyňy almaly däl, ol dargap gitse, baky dünýäde dyrnak eýesini gözläp ýörermiş.

* * *

Dost öýünde dyrnagyňy almak, duşman öýünde saçyňy daramak, saç aldyrmak gowy görülmeýär. «Dost öýünde saç dara, saç aldyr»

diýilýär. «Dost öýünde dyrnak alsaň tagama, nahara gaçaýmasyn»
diýlip heder edilýär.

* * *

Suwa tüýkürmeklik külli günä, «döwletiň gaýdar» diýilýär.

* * *

Sag aýagyňa geýen köwşüňi çep aýagyň bilen çykarsaň, öýüňe
döwlet gelermiş.

* * *

Barmagyňy näçe gezek şyrkyldatsaň, şeýtan şonça gezek ömrüňi
kemeldermiş.

* * *

Dik duran ýeriňde nahar iýmeklik gowy görülmeýär. Şeýtan
rysgalyňa şärik bo-larmyş.

* * *

Nahary çommalyp iýmeklik külli günä, bereketiň ga-çar-myş.

* * *

Aýak basylýan ýere, ýola kir suw we ak zatlary dökmeklik külli
günä.

Taýýarlan: Gurbanjemal YLYASOWA. Halk döredijiligi we
rowaýatlar